

Морозова К.О.

Критерії, показники, рівні розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрантів

*Морозова Ксенія Олександрівна, викладач,
кафедра інформатики та соціально-гуманітарних дисциплін
ПВНЗ «Європейський університет, м. Кривий Ріг, Україна*

Анотація. У статті проведено аналіз світових тенденцій щодо формування стратегії оцінювання інформаційно-комунікаційних компетентностей (ІКК), розкрито структуру таких компетентностей та запропоновано систему критеріїв, показників та рівнів розвитку ІКК магістрантів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна компетентність (ІКК), критерії, показники, рівні.

Нині значна увага приділяється стандартизації вимог щодо інформаційно-комунікаційних компетентностей (ІКК) фахівців з вищою освітою, проводиться обґрунтування їх основних критеріїв, показників та рівнів.

Актуальними для нашого дослідження є вимоги до визначення та обґрунтування критеріїв щодо сформованості ІК-компетентності, розроблені Н. Нікітіною, а саме:

- критерії мають розкриватись через показники, які вказуватимуть про вираження того чи іншого критерію у більшій мірі;
- критерії мають відображати динаміку якості, яку вимірюють;
- за допомогою критеріїв необхідно встановлювати зв'язки між усіма компонентами досліджуваної системи;
- критерії повинні охоплювати основні види діяльності у галузі ІКТ [1;4].

Задля виявлення специфічних критеріїв розвитку ІКК магістрантів звернемося до світового досвіду у розробці даної проблематики.

Загальний аналіз ринку закордонних та вітчизняних освітніх послуг у галузі формування ІК-компетентностей непрофільних (не пов'язаних з інформаційними технологіями за профілем спеціальності) фахівців дозволяє виділити провідну роль Великобританії в міжнародній сертифікації. З вісімдесятих років минулого століття Британське Комп'ютерне Товариство (British Computer Society) займалося розробкою критеріїв необхідного рівня інформаційно-комунікаційних компетентностей студентів коледжів та університетів, виходячи з вимог самих студентів – майбутніх службовців і працівників, а також роботодавців державного та приватного секторів економіки. Результатом такої роботи став загальноєвропейський сертифікат ECDL (The European Computer Driving Licence) – Європейська ліцензія користувачів комп'ютерів, який визнається всіма країнами Європейського Союзу [1;3].

ECDL – кваліфікація (підтверджується Британським Комп'ютерним Товариством), яка засвідчує комп'ютерні знання та практичні навички. Сертифікат ECDL спроектовано з урахуванням вимог та потреб як роботодавців, так і службовців. Більшість великих корпорацій Європи визнають сертифікат ECDL (додаток).

З 2003 року Україна також є учасником програми ECDL. Міжнародний сертифікат ECDL можна отримати безкоштовно за результатами незалежного тестування. Дане тестування проводиться в режимі онлайн за підтримки Європейської комісії, ЮНЕСКО, Ради Європейських Професійних Інформаційних

Спілок, Європейського товариства інформатики, міністерства освіти різних країн [http://www.ecdl.com.ua/index.php]. Але, на жаль, на сьогодні лише невелика кількість громадян знайома з даною програмою.

Вагомим для нашого дослідження є надбання ЮНЕСКО: організація у проектах «Цілі розвитку тисячоліття» (Millennium Development Goals (MDGs) й «Освіта для всіх» (UNESCO Education for All (EFA) відводить головну роль інформаційно-комунікаційних технологій у підтримці й покращенні якості освіти. У межах даних проектів розроблено програму «ІК-професійних якостей педагогів» [3]. Метою даної програми є вдосконалення практичної діяльності педагогічних працівників з метою підвищення якості освіти, що має вплинути на інформаційно-комунікаційну грамотність населення. Увага звертається не тільки на підвищення рівня володіння засобами ІКТ, слід відмітити, що особливу роль надають педагогічним умінням щодо організації навчального процесу із залученням ІКТ-засобів.

Для Європейського Співтовариства властивим є оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності як окремої самостійної складової медіа-компетентності, яку досить часто ототожнюють з медіа-грамотністю. Слід зазначити, що в поняття «інформаційна грамотність» вкладається те, що людина розуміє необхідність тієї чи іншої інформації, може її знайти, доречно оцінити та використати і, обов'язково, пропонується розмежовувати поняття інформаційно-комунікаційної грамотності, мережної грамотності, Інтернет-грамотності, цифрової грамотності, медіа-грамотності та комп'ютерної грамотності (Bawden, 2001).

Ураховуючи необхідність та важливість оцінювання інформаційно-комунікаційних компетентностей для успішного професійного росту, а також соціальних комунікацій, у багатьох європейських країнах створено такі проекти та установи, що оцінюють ІК-компетентності, а саме:

- Португалія: Portugal MoU – Cisco Network Academy;
- Нідерланди: Holland MoU for secondary schools (для профільних шкіл);
- Італія: Italy – EUCIP in university syllabus;
- Велика Британія: UK – public funding for industry certifications;
- Ірландія: Ireland – Higher Education & Training Awards Council;
- ЮНЕСКО: UNESCO – ICT Competence Framework for Teachers (стандарти оцінки ІК-компетентності для вчителів).

- Шотландія: Scotland – Digital Media & ICT Vendor Alliance [4].

Національними освітніми технологічними стандартами (National Educational Technology Standards (NETS) Міжнародного товариства для технологій в освіті (International Society for Technology in Education (ISTE) визначено шість основних категорій навичок, які складають інформаційно-комунікаційну компетентність, серед них [3]:

1) Основні дії та поняття:

- демонструють розуміння створення та використання технологій;

- здатні використовувати технології.

2) Соціальні, етичні та людські проблеми:

- розуміють етичні, культурні та соціальні проблеми, які мають відношення до технологій;

- використовують на практиці системи технологій, інформацію та програмне забезпечення за їх призначенням;

- розвивають позитивне ставлення до використання технологій, що підтримує освіту впродовж життя, досягнення особистих цілей і успіхів у навчанні.

3) Успішне використання технологічних інструментів:

- використовують інструменти технологій з метою удосконалення процесу свого навчання, успішного досягнення цілей навчання, розвитку свого творчого потенціалу;

- успішно використовують інструменти технологій для співпраці з метою удосконалення технологічних моделей, підготовки публікацій та виконання творчих робіт.

4) Використання телекомунікаційних інструментів:

- використовують телекомунікації для співпраці, публікують та взаємодіють з іншими студентами, експертами та аудиторіями;

- використовують різноманітність медіа-можливостей та форматів для обміну інформацією з великою аудиторією.

5) Використання технологічних інструментів для досліджень:

- використовують технології для збору, розміщення, оцінювання інформації з різноманітних джерел;

- використовують інструменти технологій для обробки даних і повідомлення результатів;

- оцінюють і відбирають нові інформаційні ресурси, технологічні інновації, які базуються на доцільності для виконання специфічних завдань.

6) Використання технологій для розв'язання проблем та прийняття рішень:

- використовують технологічні ресурси для розв'язання проблем та прийняття рішень;

- використовують технології для розвитку стратегій розв'язання проблем реального життя.

Задля розроблення стратегії оцінювання ІКК магістрантів необхідно охарактеризувати базову структуру таких компетентностей.

Тож, аналіз та узагальнення науково-методичної літератури з даної проблематики дозволяє нам охарактеризувати інформаційно-комунікаційну компетентність магістрантів як систему з трьох основних компонентів, які передбачають володіння визначеними знаннями та уміннями, а також наявність власних ставлень та досвіду.

1. Мотиваційний компонент виступає як спонукальний чинник застосування ІКТ у навчально-пізнавальній та професійній діяльності, до основних його складових відносимо систему поглядів та переконань, які визначають потребу особистості у формуванні інформаційно-комунікаційних компетентностей. Він передбачає усвідомлені дії щодо пошуку, відбору та використанні відповідних засобів обчислювальної техніки для розв'язання навчальних завдань, усвідомлення мети та меж застосування ІКТ як допоміжного засобу.

2. Когнітивний компонент інформаційно-комунікаційної компетентності магістрантів складається зі знань, умінь та навичок у галузі застосування інформаційно-комп'ютерної техніки для розв'язання завдань навчального, професійного та особистого спрямування, розуміння взаємозв'язків у структурі апаратного та програмного забезпечення, комплексне розуміння можливостей інформації, яка доступна у різних цифрових форматах, впевнену орієнтацію у сучасному програмному забезпеченні та його призначенні.

3. Діяльнісно-креативний компонент інформаційно-комунікаційної компетентності передбачає не лише активне та раціональне використання ІКТ, але й чітке та глибоке уявлення про можливості сучасних технологій у розв'язанні завдань професійного, освітнього та побутового характеру, використанні інтеграційних можливостей сучасного програмного забезпечення для обробки та представлення інформації, творчому підході до розв'язання різних груп завдань із використанням комп'ютерної техніки.

На підґрунті вищеописаних стандартів умінь фахівців щодо роботи з ІКТ, виокремлюємо загальні групи показників розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрантів з урахуванням специфіки дослідження та відповідно до окреслених складників ІКК.

Мотиваційна група:

- потреба в самоосвіті та саморозвитку як у професійній галузі, так і у царині ІКТ технологій, а також бажання застосовувати ІКТ з метою розв'язання навчальних завдань;

- рівень пізнавальної самостійності магістрантів.

Когнітивна група:

- якість виконання завдань із залученням ІКТ (відповідність заданим вимогам);

- розуміння можливостей ІКТ у розв'язанні завдань та раціональний підбір відповідних засобів ІКТ;

- логічність та послідовність інформаційного наповнення.

Діяльнісно-креативна група:

- застосування комплексу різних засобів ІКТ задля розв'язання навчальних та інших завдань;

- розширення сфери застосування ІКТ.

Враховуючи специфіку дослідження – розвиток ІКК магістрантів – пропонуємо ранжувати рівні ІК-компетентностей на високий, середній та низький. Така класифікація рівнів пов'язана із тим, що реципієнтами дослідження є студенти з ОКР «магістр», вступ до якого вже передбачає наявність певного рівня та базу знань з інформаційних технологій, набутих за 4 (5) років навчання у ВНЗ. При цьому визначені компоненти інформаційно-комунікаційних компетентностей (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-креативний) окреслюють групи критеріїв розвитку ІКК відповідно до кожного зі складників. Узагальнену класифікацію критеріїв та рівнів розвитку ІК-компетентностей магістрантів наведено у таблиці 1.

Отже, проаналізувавши сучасні підходи до оцінки та аналізу інформаційно-комунікаційних компетентностей, приходимо до висновку, що дані компетентності виходять на перший план серед цілей розвитку освіти у світовій спільноті, зважаючи на це, науковцями розробляються численні критеріальні системи визначення рівнів ІКК. Враховуючи надбання сучасної педагогічної науки з даної проблематики, виокремлюємо специфічну систему критеріїв, показників та рівнів ІКК магістрантів на основі обґрунтованих структурних компонентів ІКК: мотиваційного, когнітивного та діяльнісно-креативного.

Співвіднесення рівнів та критеріїв сформованості інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрантів

Критерії	Рівні сформованості ІК-компетентностей магістрантів
Високий рівень	
Ціннісно-мотиваційний критерій	Стійке прагнення до надбання нових знань у галузі ІКТ та розвитку умінь розв'язувати нестандартні навчальні (професійні, педагогічні тощо) завдання; бажання розширити сферу застосування наявних знань та умінь із використанням ІКТ поза межами професійної підготовки (на дозвіллі).
Когнітивний критерій	Сформована система знань у галузі ІКТ, знання носять як декларативний так і процедурний характер. Магістрант знає методи і способи освоєння нових програмних продуктів та розв'язання навчальних завдань із залученням ІКТ. Ознайомлений зі специфікою організації самостійної навчальної діяльності, роботи в групах із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Володіє комбінаціями «гарячих клавіш» та застосовує їх на практиці.
Діяльнісно-креативний критерій	Наявність умінь застосовувати власні знання та досвід для розв'язання нестандартних навчальних (професійних, педагогічних тощо) завдань із залученням ІКТ, активне використання «гарячих клавіш» при роботі з ПК. Магістрант самостійно легко опановує нові програмні продукти (використовуючи певні джерела інформації), веде активну діяльність у галузі ІКТ а також уміє організувати не лише власну у діяльність із використанням ІКТ, а й діяльність окремої групи.
Середній рівень	
Ціннісно-мотиваційний критерій	Магістрант відчуває необхідність поліпшення знань у галузі ІКТ лише в межах навчального процесу. Самоосвітня діяльність щодо розвитку знань та умінь з УКТ нестійка та лише у рамках навчальної діяльності. Застосування ІКТ на дозвіллі задля відвідування соціальних мереж або відеохостингів.
Когнітивний критерій	Наявність несистемних знань у галузі ІКТ. Знання основних прийомів розв'язання навчальних (професійних, педагогічних тощо) завдань із залученням ІКТ, освоєння нових програмних продуктів, а також організації самостійної навчальної діяльності, правилами роботи в групах із використанням ІКТ. Знання основних комбінацій «гарячих клавіш» при роботі з ПК.
Діяльнісно-креативний критерій	Уміння застосовувати власні знання та досвід у галузі ІКТ задля розв'язання нетипових навчальних (професійних, педагогічних тощо) завдань із залученням ІКТ. Можливість опанування новими програмними продуктами та сервісами, але за допомогою куратора (викладача, спеціаліста). Нестійке використання «гарячих клавіш».
Низький рівень	
Ціннісно-мотиваційний критерій	Прагнення до самоосвіти у галузі ІКТ є слабким, потреба у підвищенні рівня власних ІКТ-знань та умінь нестійка.
Когнітивний критерій	Наявність знань з ІКТ переважно декларативного характеру. Знання основних прийомів розв'язання стандартних та нестандартних завдань навчального (професійного, педагогічного тощо) характеру із залученням ІКТ, а також особливостей організації самостійної навчальної діяльності та роботи в групах.
Діяльнісно-креативний критерій	Уміння застосовувати власні знання у галузі ІКТ задля розв'язання типових навчальних (професійних, педагогічних тощо) завдань із застосування ІКТ. Магістрант опановує нові програмні продукти за нагальної необхідності та з допомогою викладача, самостійну діяльність у сфері ІКТ здійснює у разі необхідності, рідко використовує «гарячі клавіші».

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- Гуріна Т.М. Формування інформаційної компетентності в процесі фахової підготовки вчителя іноземної мови [Електронний ресурс] / Т.М. Гуріна. – Харків. – Режим доступу : <http://ito.edu.ru/2003/II/3/II-3-3305.html>
Hurin T.N. Formation of information competence during the professional training of teachers of foreign languages [electronic resource] / T. Hurin. – Kharkov. – Mode of access : <http://ito.edu.ru/2003/II/3/II-3-3305.html>
- Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / Ирина Алексеевна Зимняя. – М. : Исследов. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 40 с.
Zymnyaya I.A. Key competence effectively How – tselevaya basis kompetentnostnoho Approach in education / Irina Alekseevna Zymnyaya . – Moscow: Yssledov. Center of training of qualities SPECIALISTS , 2004. – 40 p.
- Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека зосвітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004. –112 с.
Competence approach in modern education : international experience and prospects of Ukrainian Library Educational Policy / under total. eds. O.V.Ovcharuk . – K.: "KIS ", 2004. – 112 P.
- Креденець Н. Д. Компетентність парадигма професійної підготовки фахівців / Н. Д. Креденець // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Вип. 6. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. – 701 с.
Kredenets N.D. Competence paradigm of professional training / ND Krednets // Modern information technologies and innovative teaching methods in training : methodology , theory, experience, problems : Coll. sciences. etc. – Vol. 6. - Kyiv - Kiev: long Vinnitsa , 2004. - 701 p.
- Матвієнко О. В. Освіта в інформаційному суспільстві: суперечності, тенденції, теоретико-методологічні засади розвитку / О. В. Матвієнко // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 2(43). – С.106–112.
Matvienko O.V. Education in the information society : controversies , trends, theoretical and methodological bases of / O.V. Matvienko // Pedagogy and Psychology. – 2004. – № 2 (43) , P.106 –112.

Morozova K. Criteria, indicators, levels of ICT competency of undergraduates

Abstract. The article deals with global trends in strategy formation evaluation information and communication competence (ICC). It is specially noted the structure of competences, the system of criteria, indicators and levels of ICC.

Keywords: information and communication competence (ICC), criteria, indicators, level.

Морозова К.А. Критерии, показатели, уровни развития информационно-коммуникационных компетентностей магистрантов

Аннотация. В статье проведен анализ мировых тенденций по формированию стратегии оценивания информационно-коммуникационных компетенций (ИКК), раскрыта структура таких компетентностей и предложена система критериев, показателей и уровней развития ИКК магистрантов.

Ключевые слова: информационно-коммуникационная компетентность (ИКК), критерии, показатели, уровни.